

ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' PERCEPTIONS TOWARDS GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES-BASED ADMINISTRATION TEACHERS' JOB SATISFACTION UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PROVINCIAL OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

ธนาวุฒิ กะดังงา^{1*} และ ละมุล รอดขวัญ²

TANAWUT KADANGGA^{1*} and LAMUN ROODKHUAN²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล 2) ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู และ 4) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 155 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 และ 0.98 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี 2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกและอยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.81$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ทัศนคติ ; การบริหาร ; ความพึงพอใจ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้, Master of Education Program in Educational Administration, Southern College of Technology.

² ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้, Ph.D., Faculty of Humanities and Social Sciences, Southern College of Technology.

* Corresponding author, E-mail: tanawutt2@gmail.com

Received: Mar 30, 2020, Revised: Jul 23, 2020, Accepted: Nov 8, 2020

ABSTRACT

The aims of this research were to look into good governance principles-based administration, teachers' job satisfaction, the relationship between teachers' perceptions towards the good governance principles-based administration and their job satisfaction, and to identify problems as well as suggestions with regard to the good governance principles-based administration as perceived by teachers. The subjects were 155 teachers of Non Formal and Informal Education Center under the Nakhon Si Thammarat Provincial Office of the Non-Formal and Informational Education, obtained by using stratified random sampling according for determining sample size. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with Cronbach's alpha reliability coefficients of 0.99 and 0.98, respectively. The statistical data analysis encompassed percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings showed that the overall and individual aspects of good governance principles-based administration were at high levels. The teachers' job satisfaction was at a satisfactory level. The overall teachers' perceptions towards the good governance principles-based administration and their professional satisfaction had a positive relationship at the highest level ($r = 0.81$) and were statistically significant at the 0.01 level

Keywords : Perceptions ; Administrative ; Satisfaction

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย 1) จุดมุ่งหมายของการศึกษาตลอดชีวิต คือ ความต้องการให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งในเรื่องของทักษะ ความรู้ เจตคติ คุณธรรมและจริยธรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 2) รูปแบบของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3) วิธีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้ใช้วิธีการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (ชมพู่ มรุธาวานิช, 2557, น. 33)

สำหรับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษานอกโรงเรียนพัฒนามาจาก “การศึกษาผู้ใหญ่” มีหน่วยงานที่

รับผิดชอบชัดเจนนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 โดยในครั้งนั้นหน่วยงานรับผิดชอบ คือ กองการศึกษาผู้ใหญ่กรมสามัญศึกษา ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้รับการยกฐานะเป็นกรมการศึกษา 2 นอกโรงเรียน จนกระทั่งมีการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูประบบราชการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนสังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ต่อมา มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 จึงเปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 โดยมีพันธกิจ หลักในการจัดและส่งเสริมกิจกรรมการศึกษา 2 รูปแบบคือ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดโครงสร้างการบริหารเป็นการบริหารส่วนกลาง และการบริหารส่วนภูมิภาคโดยในระดับจังหวัดมีสถานภาพเป็นหน่วยงานทางการศึกษาโดยใช้ชื่อว่า “สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร/จังหวัด” ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน

และกำกับดูแลสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ ได้แก่ “ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต/อำเภอ” ทำหน้าที่ จัดและให้บริการทางการศึกษาและมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ครูผู้สอน ในสถานศึกษาดังกล่าว เรียกว่า ครูการศึกษานอกโรงเรียนแยก ออกเป็น 3 ประเภท คือครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครู กศน.ตำบลและครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทำหน้าที่ จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รับผิดชอบกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอก ระบบโรงเรียน โดยจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การเรียนรู้ความสนใจความถนัดและความต้องการของผู้เรียนและ จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (อุบลรัตน์ ชุณห์พันธ์, 2558. น. 1-2)

หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและยังเป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐาน และยุทธศาสตร์ที่สังคมโลก ต้องการให้เกิดขึ้น และนำมาใช้ เพื่อลด บรรเทาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ช่วยสร้างคุณค่า และจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรมและจริยธรรมทั้งด้าน เศรษฐกิจและการเมือง ทำให้มีความเป็นธรรม ในสังคมมีความ โปร่งใส ได้รับการยอมรับนับถือ มีประสิทธิภาพและมีการ คุณภาพมาตรฐานสูงขึ้น มีการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกัน ที่ทำให้มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงในทุกภาคส่วน ของสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สำหรับประเทศไทยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาใช้ ในการปฏิรูประบบราชการโดยวางแนวคิดนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2546 ต่อมารัฐบาลไทยมีการ ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีขึ้นในระบบต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน (นพดล เล็กบาง, 2557, น. 32)

การปฏิบัติงานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ มีทักษะ มีคุณธรรมและ จริยธรรม แต่ในปัจจุบันพบว่า ปัญหาที่ยังพบในสถานศึกษา คือ ครูบางส่วนยังขาดกระบวนการ เรียนการสอนที่ดี สังคมให้ความสำคัญในการเห็นคุณค่าของการ มีส่วนร่วมลดลง ระบบบริหารงานในสถานศึกษาประสบปัญหา การบริหารงานที่ผิดพลาด ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ

รวมถึงตัวบุคคล การมีเรื่องราวร้องทุกข์ ฟ้องร้อง ขอความ เป็นธรรม มีคดีความที่ต้องสืบสวน เป็นจำนวนมาก บุคลากร มีการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ส่งผลให้การ ปฏิบัติงานไม่สำเร็จตามเป้าหมาย (พิษณุ ยงดี, 2559, น. 3)

จากสภาพ ความเป็นจริงในปัจจุบัน พบว่า การบริหาร จัดการสถานศึกษาซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีการ บริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลเพียงในระยะเริ่มต้น และผู้บริหาร สถานศึกษายังคงบริหารด้วยวัฒนธรรมของการทำงานแบบเดิม ที่มีการใช้พระเดชมากกว่าพระคุณยึดตัวบุคคล คือผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นหลักมากกว่าการทำงานเป็นทีมทำให้เกิดการ ร้องเรียนถึงการไม่ได้รับความเป็นธรรม ความไม่โปร่งใสในเรื่อง ของการบริหารงานการเงินและการพัสดุ ขาดการตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน การประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ (สาคร มหาหิงค์. 2560, น. 14)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการ บริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด นครศรีธรรมราช โดยการศึกษาการบริหารงานโดยใช้หลัก ธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความร่วมมือ หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า (จุฑามาส นาคปฐม, 2559, น. 42) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การยกย่อง นับถือหรือการยอมรับ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน นโยบาย และการบริหารงาน สภาพการทำงาน ความเป็นส่วนตัว และ ความมั่นคงในงาน (อุบลรัตน์ ชุณห์พันธ์, 2558 , น. 17-19)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ทัศนคติต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ให้สอดคล้องกับระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542, น. 26-27) และทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบิร์ก (Two-factor Theory) จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบ แนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 320 คน จาก 23 อำเภอ (ข้อมูลจำนวนบุคลากร สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด นครราชสีมา)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2561 จาก 23 อำเภอ จำนวน 155 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้หลัก ธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงานของครู

ตอนที่ 4 สอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ ใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู มีลักษณะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนในสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 30 คน หาความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 และ 0.98 ตามลำดับ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล	ค่าความเชื่อมั่น
1. หลักนิติธรรม	0.91
2. หลักคุณธรรม	0.97
3. หลักความโปร่งใส	0.93
4. หลักการมีส่วนร่วม	0.95
5. หลักความรับผิดชอบ	0.94
6. หลักความคุ้มค่า	0.97
รวม 6 ด้าน	0.99
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู	ค่าความเชื่อมั่น
1. ความสำเร็จของงาน	0.87
2. การยกย่องนับถือหรือการยอมรับ	0.89
3. ลักษณะของงาน	0.88
4. ความรับผิดชอบ	0.93
5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน	0.89
6. เงินเดือน	0.93
7. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน	0.87
8. นโยบายและการบริหารงาน	0.86
9. สภาพการทำงาน	0.92
10. ความเป็นส่วนตัว	0.92
11. ความมั่นคงในงาน	0.78
รวม 11 ด้าน	0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลโดย ขอนหนังสือจากวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด นครศรีธรรมราช ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถาม ด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 155 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 88.57

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลทุกฉบับ แล้วผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์สถานภาพ ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์การบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2558, น. 121) ตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับดีมาก

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับดี

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับน้อยมาก

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2558, น.121) ตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับพอใจอย่างมาก

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับพอใจ

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับไม่แน่ใจ

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับไม่พอใจ

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับไม่พอใจอย่างมาก

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้สถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้

ค่า r 0.81 – 1.00 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก

ค่า r 0.61 – 0.80 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ค่า r 0.41 – 0.60 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่า r 0.21 – 0.40 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ค่า r 0.01 – 0.20 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

5. รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู

การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ
หลักนิติธรรม	4.44	0.48	ดี
หลักคุณธรรม	4.41	0.52	ดี
หลักความโปร่งใส	4.51	0.52	ดีมาก
หลักการมีส่วนร่วม	4.45	0.45	ดี
หลักความรับผิดชอบ	4.39	0.47	ดี
หลักความคุ้มค่า	4.37	0.55	ดี
โดยรวม	4.43	0.45	ดี

ตารางที่ 2 พบว่า การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า หลักความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.52) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.45) และหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.55)

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวมและรายด้าน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ
ความสำเร็จของงาน	4.46	0.41	พอใจ
การยกย่องนับถือหรือการยอมรับ	4.31	0.45	พอใจ
ลักษณะของงาน	4.31	0.40	พอใจ
ความรับผิดชอบ	4.39	0.39	พอใจ
ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน	4.29	0.49	พอใจ
ค่าตอบแทน	3.98	0.75	พอใจ
ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน	4.43	0.49	พอใจ
นโยบายและการบริหารงาน	4.38	0.50	พอใจ
สภาพการทำงาน	4.24	0.54	พอใจ
ความเป็นส่วนตัว	4.32	0.56	พอใจ
ความมั่นคงในงาน	4.39	0.54	พอใจ
โดยรวม	4.32	0.39	พอใจ

ตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจ ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความสำเร็จของงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.41) รองลงมาคือความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.49) และค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.75)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยนำองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู

การ บริหาร โดยใช้ หลัก ธรรมา ภิบาล	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู											
	ความ สำเร็จ ของงาน	การ ยกย่อง นับถือ หรือการ ยอมรับ	ลักษณะ ของงาน	ความ รับผิดชอบ	ความก้าว หน้าใน ตำแหน่ง การงาน	ค่าตอบแทน	ความสัมพันธ์ กับผู้ บังคับ บัญชา ผู้ใต้ บังคับ บัญชา และเพื่อน ร่วมงาน	นโยบาย และการ บริหาร งาน	สภาพ การทำงาน	ความเป็น ส่วนตัว	ความ มั่นคง ในงาน	รวม
หลัก นิติ ธรรม	0.45**	0.61**	0.47**	0.46**	0.46**	0.28**	0.53**	0.59**	0.55**	0.46**	0.39**	0.59**
หลัก คุณ ธรรม	0.43**	0.62**	0.44**	0.45**	0.47**	0.40**	0.70**	0.56**	0.62**	0.61**	0.53**	0.66**
หลัก ความ โปร่งใส	0.33**	0.63**	0.37**	0.42**	0.54**	0.59**	0.67**	0.62**	0.73**	0.60**	0.64**	0.71**
หลัก การมี ส่วน ร่วม	0.48**	0.65**	0.61**	0.59**	0.61**	0.40**	0.68**	0.68**	0.72**	0.60**	0.55**	0.74**
หลัก ความ รับผิดชอบ	0.55**	0.72**	0.61**	0.66**	0.64**	.51**	0.73**	0.76**	0.75**	0.67**	0.64**	0.82**
หลัก ความ คุ้มค่า	0.62**	0.75**	0.63**	0.62**	0.72**	0.52**	0.80**	0.73**	0.77**	0.67**	0.68**	0.85**
รวม	0.53**	0.74**	0.58**	0.60**	0.64**	0.50**	0.77**	0.73**	0.77**	0.68**	0.64**	0.81**

** p < 0.01

ตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ระหว่าง 0.28 ถึง 0.80 ซึ่งมีค่าเป็นบวกและมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในที่มีค่าสูงที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.53 ถึง 0.80 รองลงมาคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูด้านสภาพการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง 0.55 ถึง 0.77 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในที่มีค่าต่ำที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูด้านค่าตอบแทน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง 0.28 ถึง 0.59

4. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ผู้บริหารที่นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งจะมีปัญหาและข้อเสนอแนะแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความแตกต่างของผู้บริหารและบริบทของแต่ละสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พัฒนาให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีระบบการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมทั้งในและนอกสถานศึกษา กระจายอำนาจ ขยายโอกาสทางการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ คู่คุณธรรมและน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติและสืบสานวัฒนธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีวัฒน์ อินทรประเสริฐ (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กรในเรื่องความสำเร็จของงาน ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งครูในยุคปัจจุบันได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนการสอน การผลิตสื่อการสอนที่ทันสมัย การพัฒนาวัฒนธรรมทางการศึกษา รวมถึงได้ปฏิบัติงานตามที่ตนสามารถกำหนดรูปแบบการทำงานของตนเองได้มากขึ้น อีกทั้งเป็นอาชีพที่สังคมให้การยอมรับในผลงาน ได้รับการส่งเสริมด้านสวัสดิการ วิทยฐานะ ค่าตอบแทนและการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ทำให้มีความสำเร็จและความก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานะรัตน์ จินรัตน์ (2561, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำแนกตามอายุ เพศ และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความรับผิดชอบ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะต่อการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ กันทางบวกและอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับสถานที่ทำงานของบุคลากร มีความปลอดภัย สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนเครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ให้คำแนะนำ และช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ในหน่วยงาน มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา อย่างชัดเจน รวมถึงมีความยุติธรรมและเสมอภาค ประพฤติ ปฏิบัติตนยึดมั่นในความถูกต้อง ตั้งใจ จริงใจ ขยัน อดทน ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รับการพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง รับฟังความคิดเห็นของทุกคน ตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต เปิดโอกาสให้บุคลากร ประชาชน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผน รับรู้ และแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจร่วมกันตามความเหมาะสม เน้นการทำงาน เป็นทีมมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับ สูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุบลรัตน์ ชุณห์พันธ์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวัยกำลังใจของครู การศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด พบว่าวัยกำลังใจของครูการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนัก ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด จันทบุรี ระยองและตราด อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านดีมาก ยกเว้นด้านค่าตอบแทน และด้านสวัสดิการที่อยู่ในระดับปานกลาง

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหาร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษาบางคนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมีการเลือกปฏิบัติ ต่อบุคลากร ในสถานศึกษา มีการวางอำนาจ ประเมินผลการ ปฏิบัติงานอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้งมีการใช้กริยาวาจาที่ไม่สุภาพ กล่าวตำหนิบุคลากรต่อหน้าผู้อื่น ตามทัศนะของครูโดยส่วนใหญ่ มีข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการใช้หลัก คุณธรรมซึ่งเป็นปัญหาในการบริหารสถานศึกษาในหลายแห่ง หากผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการ บริหารอย่างจริงจังในทุกด้าน อาจส่งผลให้ขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

สรุป การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่คือ สถานศึกษา ที่บริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาลจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ คือ

ความเป็นธรรม ความสุจริต ความโปร่งใสตรวจสอบได้ รวมถึง การมีจิตสำนึกที่ดีต่องานที่ทำ เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของครู โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิด ความผูกพัน ความรัก และการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้มี การขับเคลื่อนการดำเนินงานให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ ไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและเป็นแบบอย่าง ที่ดีในการนำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติในสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอที่จะส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพิจารณา ความดี ความชอบ การเลื่อนขั้นเงินเดือน ค่าตอบแทน หรือการให้รางวัล ที่เหมาะสม มีการวางแผนด้านนโยบาย การมอบหมายงาน ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละคน เมื่อบุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความสุข จะส่งผล ให้เกิดความรักในการทำงาน และสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบ การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อความ พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความ พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
3. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรอื่น ๆ นอกเหนือจากครูการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

- [2] จุฑามาส นาคปทุม. (2559). การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลอินทปญญาวัดใหญ่ อีธาราม เทศบาลเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- [3] ชมพู มุรธาพานิช. (2557). การจัดกิจกรรมวิชาการตามโครงสร้างของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอท่ามะกา, วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม - ธันวาคม 2558 หน้า 33. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [4] ฐานะรัตน์ จินรัตน์. (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- [5] ทวีวัฒน์ อินทรประเสริฐ. (2559). การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- [6] นพดล เล็กบาง. (2557). การใช้ธรรมาภิบาลในโรงเรียนนิวิฐราชูรอุปถัมภ์, วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน 2558 หน้า 32. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [7] บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- [8] พิษณุ ยงดี. (2559). ธรรมาภิบาลของโรงเรียนรัตนราชูรบำรุง, การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [9] อุบลรัตน์ ชุณห์พันธ์. (2558). การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดจันทบุรี ระยะยงและตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- [10] สาคร มหาหงษ์. (2560). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4, วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2560 หน้า 14. วิทยาลัยสันตพล.
- [11] สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562. จาก <http://www.dmr.go.th/download/10.pdf>.
- [12] Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Education and Psychological Measurement, 30(3), 607 - 610.